

Nr. 4 - Jul 2017 - 70. årgang

Hvaler Menighetsblad

God Jul

Innholdsfortegnelse:

Julehilsen fra Grete	3
Biskopens julehilsen	4
Leder har ordet	6
Menighetsrådet melder	7
Advent og jul i Hvalerkirkene	9
Julesangens historie	10
Juleglans og innmatkake	12
Reformasjonsjubileet 2017: «Frigjort ved Guds nåde»	16
Barm Den himmelske freds plass	18
Madagaskarhilsen fra Eva	26
Barnesider	28
Trivselstralla på Dypedalåsen sykehjem	30
Misjonsmesse på Vesterøy bedehus	31
Fest på "Kjerka"	32
Bli kjent med lederne våre!	34
Ny musikkvideo med sangglade Hvalerbarn!	37
Hvaler-konfirmantene 2017/18	38
Fra foreningslivet på Hvaler	53
Sorg og glede i våre kirker	54
Gudstjenesteoversikt - Høsten 2017	44
Fra foreningslivet på Hvaler	45
Sorg og glede i våre kirker	46
Gudstjenesteoversikt	46

Foto: Anne Fredriksen

Julehilsen fra Grete

Mange husker julefortellingen til Marjatta Kurenniemi. Om den gamle julesangen som vandret rundt og så gjerne ville at noen skulle synge den. Men kjøttmeisen ville heller synge vårviser, forretningsmannen var mer opptatt av julesalget og sangen fra kassaapparatene, den travle fru hadde ikke tid midt i storrengjøring, sylting, baking, pussing og polering og den berømte dikteren ville ikke synge en sang med rytme og rim. Til slutt, da sangen trodde den ville dø, kom den til en gammel kone og et lite barn. Den gamle kjente igjen sangen. «Det var mormor som lærte meg den, og hun hadde lært den av sin mormor, så gammel er den!» Sammen sang de to, den gamle og den unge, denne julesangen. «Og det var som om taket løftet seg i den vesle stua, og sangen bredte seg ut, og tonene skyndte seg fram over den mørke og triste jorden. Og hver som hørte den, glemte travelhet og bekymringer og tok til å synge med. Sin barndoms gamle julesang.»

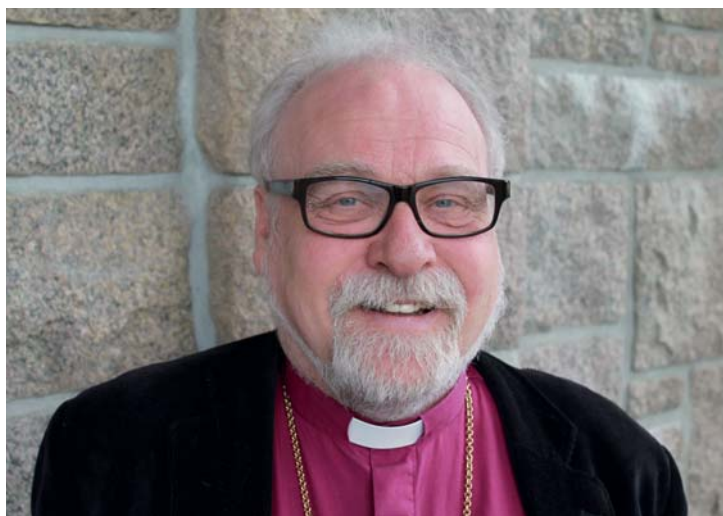
Julesangene er blitt sunget fra generasjon til generasjon i mer enn tusen år. Og det skrives stadig nye, som vi, sammen med

de gamle sangene, synger og gir videre til neste generasjon som en verdifull kulturarv. På ulikt vis gir de oss tanker om livet, om hverdag og fest, om smerte og glede, lys og mørke, lengsel og håp. Når de synges, har de en egen evne til å skape ro og fred i sjel og sinn – om så bare for noen få minutter. Tonene brer seg ut over en mørk og trist jord, slik Kurenniemi så fint beskrev det. Og hver som hører den, glemmer travelhet og bekymringer og tar til å synge med.

Jeg gleder meg til en ny advent- og juletid da julesangene igjen kan hentes frem og vi kan høre og synge gamle og nye sanger, i barnehager, på skoler, hjemme, i kirkene og rundt julegrana på Torget. «Vi tenner våre lykter når det mørkner», «Tenn lys, et lys skal skinne», «Et barn er født i Betlehem», «Deilig er jorden» og mange, mange fine og verdifulle julesanger som synger håpet inn i hjerte og sjel. Bli med og syng din barndoms gamle julesang.

God jul og godt nytt år!

Men okse der og asen sto!

Frans av Assisi levde i det praktfulle landskapet i Assisi i Italia for syv hundre år siden. Han var en rik forretningsmann som i en kraftfull visjon foran et bilde av den korsfestede Kristus ble kalt til å selge alt han eide og vie sitt liv til å fornye kirken og vandre med fattige og utstøtte. Hans usedvanlige følsomhet ga ham et særlig nært forhold til alt levende. Han levde et liv i fattigdom, bønn, faste og selvutslettende omsorg for syke og utstøtte.

Men også Frans kunne oppleve Guds fravær og avstand. En kald vinterdag sto han barbent og nedtrykt i den kalde snøen og ropte i fortvilelse til et mandeltre: «Snakk til meg om Gud!» Og mandeltreet svarte Frans ved å springe ut i full blomst. «Se, Frans», sa mandeltreet uten ord, «Gud er tilstede i alt levende og

hele skaperverket». I fortvilelsens mørke gir Gud menneskene hele tiden tegn på sin livskraft i naturens under.

Julenatt i Betlehem synliggjør at Gud, alt levendes opphav og opprettholder, er i skaperverket når Gud fødes i det lille barnet, fødes av en kvinne og med dyrenes matfat som sin første seng. «Men okse der og asen stod, og så den Gud og Herre god» synger vi i «Et barn er født i Betlehem». Det lukter stall av det verset!

Bildene av julenatt i kirkene på Frans sin tid var svært stiliserte og fremstilte ofte Jesu fødsel i et kongelig palass. Men julenatts budskap er at Gud kommer til alminnelige menneskers hverdagsliv og gjorde bøndernes, tjenestefolkenes og dyrenes liv guddommelige. Dette er bakgrunnen for at Frans lagde den første

julekrybben i en grotte i bergveggen, med levende husdyr. Og folk strømmet til og kunne gå frem til Jesusbarnet i sine arbeidsklær og med buskappen sin, slik gjeterne gjorde den første julenatten. Slik løftet Frans Gud i Jesus inn i folks og husdyrenes hverdag.

Dyrenes deltagelse i den første julenatt forteller at Guds komme til verden synliggjorde Guds aktive forhold til og beskyttelse av hele skaperverket, og alt det som her finnes. Skapelsen er Guds verk og i skaperverket kan vi se avtrykkene av Guds storhet og finstemte følsomhet. I en tid der vi overmannes av lyd og menneskeskapte sanseinntrykk, gir trærnes stille eksplosjon av liv, solstrålenes tause lys i mørketiden og kattens maling på fanget ved peisen nærkontakt med den levende Gud.

Barnet i krybben med sauer, okse og asen uttrykker det Johannes beskriver i sitt juleevangelium: «Han var i begynnelsen hos Gud. Alt er blitt til ved ham, uten ham er ikke noe blitt til». Da måtte alle være tilstede i Betlehem den natten.

Å savne Gud i hverdagen slik Frans gjorde, er gjenkjennbart. Julekrybben gir oss et svar vi kan hvile i og som Johannes formulerer så presist: «Ingen har noen gang sett Gud, men den enbårne, som er Gud, og som er i Fars favn, han har vist oss hvem han er». Måtte vi få nåde denne julehøytiden til å se at julekrybben er vårt mandeltre.

Velsignet julehøytid og fred på jord!

Leder har ordet:

Einar Morland

Om å synge

Jeg har vært medlem av mer enn 20 kor. Den høsten da jeg traff min kone (i et kor, selvfølgelig), sang jeg i fem kor hver uke. Jeg er korsanger fremdeles, og det har jeg vært i mer enn 50 år. Før det sang jeg i klasserommet. Det var tolv jenter og fem gutter i min folkeskoleklasse, og vi var tretten som sang: De 12 jentene og jeg. Når folkeskoleklassen har hatt samlinger etter at vi forlot folkeskolen, har vi alltid sunget. Det har blitt mye synging på oss, for vi har hatt 10 samlinger de siste 33 årene. De klassekameratene som aldri sang i klasserommet, er blitt sangere, de også. I klassen hadde vi en liten notisbok som hver elev fikk ha med hjem etter tur, der vi fikk lov å bestemme hvilke sanger som skulle synges i starten av hver time – hver dag.

Jeg husker ikke om jeg selv hadde noen favorittsang den gangen, men jeg husker godt at to av klassekameratene mine hadde favoritter. Den ene måtte alltid ha med sangen "Jeg aldri mer vil hunden slå" og den andre var svak for sangen "En vildand svømmer stille". Når disse to karene hadde hatt med notisboken hjem, visste vi at i hvert fall de to sangene skulle synges!

Unge mennesker i dag er mye friere til å synge og å opptre enn det som jeg kan huske fra min barndom. Det synes jeg er flott! Under gudstjenester i kirkene våre på

Hvaler har vi i mange år kunnet høre unge sangere som gleder oss med sin sang, ofte ledet og akkompagnert av en begeistret Magne Kaspersen. Mange unge har også sunget og optrådt i Brottet, til stor glede for både seg selv og oss andre. Vi vet også at mange av våre unge sangere på Hvaler selv har glede av sangen – og noen har gjort stor suksess både i inn- og utland.

Hvem kan synge? Lær-å-synge-koret i Fredrikstad ble startet med medlemmer som mente at de ikke kunne synge – men nå kan de altså det. Koret har da også skiftet navn til Cantabile (som betyr sangbart eller syngende).

Felles for alle disse sangerne er sanggleden. Det sies at sangerens hjerter slår med samme puls etter noen takter med korsang, og at korsangere opplever en sterk lykkefølelse ved å skape noe sammen. Ofte går korsangere slitne inn døren til øvelseslokalet og går oppglødde og glade hjem etter øvelsen.

Hver torsdag er det babysang på Kirkens hus. Det er veldig flott å oppleve små babyer som fryder seg over sang og melodi og rytme! Babysangen er også blitt en god møteplass for småbarnsforeldre og medbragte besteforeldre. En av sangene som finnes på "Babysang-CD'en" er en gammel kjenning fra min folkeskoletid:

Den fyrste song

Tekst/melodi:
Per Sivle/
Lars Søråas

Den fyrste song eg høyra fekk,
var mor sin song ved vogga.
Dei mjuke ord til hjarta gjekk,
dei kunne gråten stogga.

Dei sulla meg så underleg,
så stilt og mjukt te sova,
dei synte meg ein fager veg
opp frå vår vesle stova.

Den vegen ser eg enno tidt
når eg fær augo kvila;
der stend ein engel, smiler blidt,
som berre ein kan smila.

Og når eg sliten trøytnar av
i strid mot alt som veilar,
eg høyrer stilt frå mor si grav
den song som all ting heilar.

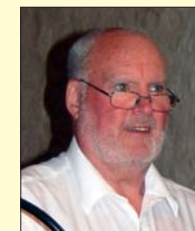
Einar Morland

Menighetsrådet melder:

Vårt meget aktive **kulturutvalg** stiller nå i stand konserter og andre arrangementer hele året, ikke bare om sommeren! Vi er takknemlige for den innsatsen utvalget gjør, og gleder oss over at mer enn 1400 mennesker har besøkt de arrangementene som har vært frem til nå. Og enda er det ikke slutt: I adventstiden er det flere konserter i kirkene våre.

Menighetsrådet har vedtatt å anskaffe 2 ekstra stoler i samme utførelse som de nye **brudestolene** (men uten gyllenlær), med rygg- og setetrekk i et passende stoff. Arbeidet med nye brudestoler er i full gang, men det vil enda ta et par år før de nye stolene er på plass i Hvaler kirke.

Noen blir pensjonister eller fyller 70 år i 2018:

- Daglig leder og kirkeverge **Ingrid Dean** blir pensjonist til våren, og vi har nå lyst ut stillingen med håp om å besette stillingen allerede 1. mars.
- **Steinar Ekvik** blir også pensjonist neste år. Selv om han er sogneprest på Kråkerøy, regner vi ham litt som vår, siden de to prestene på Kråkerøy er de som oftest vikarierer når vår egen sogneprest har fri. (Dessuten har Steinar farsslekt fra Ekvika på

Asmaløy). Det blir avskjedsgudstjeneste for ham i Kråkerøy kirke søndag den 4. mars 2018, og da feirer vi gudstjeneste der sammen med Kråkerøy menighet.

- Organisten vår, **Ken Phillips**, fyller 70 år i mars, og det skal vi feire. Han kommer heldigvis til å fortsette å berike våre gudstjenester med orgelmusikk og annen musikk også etter fylte 70, så han kan vi ikke kalle pensjonist på flere år enda!

Menighetsrådet har vedtatt å installere **informasjons-skjerm** i vinduet på Kirkens Hus, av samme type som er plassert i Hvalerhallen og på KIWI-butikken på Skjærhalden. Skjermen viser oversikt over både kirkens arrangementer og andre arrangementer på Hvaler.

Hvaler kommunes **Kommunedelplan for kulturminner 2017 – 2029** er en flott oversikt over saker og ting som ikke skal få lov til å gå i glemmeboken. Hvaler menighetsråd har kommet med 3 innspill til denne planen, og våre innspill gjelder den religiøse kulturarven:

1: Hvor gammel er Hvaler kirke?

Det er nå mer enn 60 år siden Hvaler kirke ble gjenstand for en omfattende, kostbar og tidkrevende utgraving og tilhørende istandsetting. I den forbindelse ble det foretatt vurderinger og beregninger av kirkens alder, ut fra datidens hjelpemidler for aldersfastsettelse. Det er interessant at planen 2 ganger nevner alderen på Hvaler kirke, men med betydelig alderssprik: *Høringsplanen, side 27: ”.. og Hvaler kirke på Kirkøy som regnes for å være en av landets eldste kirker, oppført i cirka 1150”. Høringsplanen, side 74: ”Den romanske kirken, Hvaler kirke, ligger sentralt til på Kirkøy og kan være bygd så tidlig som i siste halvdel av 1000-tallet”.*

Vi tenker at det er både nyttig og viktig å få en ny vurdering av kirkens alder ved hjelp

av de måleverktøy som er blitt tilgjengelige siden 1950-tallet. Riksantikvaren i Oslo antas å være rett instans for kompetanse på dette felt, og også rett instans for tillatelse til å innhente eventuelle aldersprøver.

2: Gravstener som er hogd av lokale stenhogger:

I forbindelse med det som nevnes på planens side 76 om **stenindustrien på Hvaler**, tenker vi at det kunne være interessant å bevare eksempler på lokalt tilvirkede gravstener. Gravstener fra etter 1537 er ikke automatisk fredet, men vi vet at det finnes interesse blant etterkommere for å frigi gravstener som er hogd av lokale stenhoggere, slik at disse gravstenene kan bli bevart for ettertiden. Dette kunne skje ved å samle slike stener på **egnede områder på våre kirkegårder**, i et godt samarbeid med etterkommerne. Det finnes enda folk i live som vet hvem som har hogd noen av disse gravstenene.

3: Tusenårsstedet – hva ønsker Hvaler kommune med dette?

Vi tenker at denne planen burde være rett plass å finne informasjon om Hvaler kommunes Tusenårssted. Det fantes for snart 20 år siden en kommunalt oppnevnt komité hvis oppgave skulle være å arbeide med markeringen av inngangen til et nytt tusenår. I ettertid blir Tusenårsstedet mest assosiert med 17.mai-feiring på Hvaler. Vil Hvaler kommune noe mer med Tusenårsstedet?

I Wikipedia kan vi lese følgende under oppslagsordet ”Tusenårssted”: *Tusenårssted er et sted som en kommune eller en fylkeskommune har utpekt for å markere overgangen til 2000-tallet. I Norge ble det bestemt at fylkene og kommunene skulle velge seg ut hvert sitt henholdsvis fylkesvise og kommunale tusenårssted.*

For Hvaler menighetsråd
Einar Morland

Advent og jul i Hvalerkirkene

KONSERTER:

- 10. desember kl.19 i Hvaler kirke: Adventkonsert. Gjesteartist: Alexander Hermansen. Hvaler Trivselskor. Arr: Hvaler Sanitetsforening. Gratis inngang.
- 13. desember kl.19 i Spjærøy kirke: Julekonsert med Dag Brandt.
- 17. desember kl.16 og 18.30 i Spjærøy kirke: Julekonsert. Hvaler Trivselskor.
- 22. desember kl.19, Hvaler kirke: Julekonsert – Anne May Sandvik Olsen m.fl.

GUDSTJENESTER:

3. desember kl.11.00 i Spjærøy kirke:

Familiegudstjeneste med LysVåken deltakerne. Sang av Hvaler Tweens and Teens. Marius Sørli Eriksen og Grethe Hummel.

3. desember kl.16.00 i Hvaler kirke:

Lysmesse. Hvaler Musikkforening spiller. Arr: Hvaler Sanitetsforening og Hvaler menighet. Fakkeltog til Torget for tenning av julegrana. Grethe Hummel.

10. desember kl.11 i Hvaler kirke:

Familiegudstjeneste med Luciatog. Ellens barnekor. Kirkekaffe med lussekatter. Grethe Hummel.

17. desember kl.11 Spjærøy kirke:

Vi synger jul – en gudstjeneste med julens sanger og musikk. Grethe Hummel.

Julaften

- Kl. 12: Julegudstjeneste på Dypedalåsen eldresenter. Hummel.
- Kl. 14.30: Julegudstjeneste i Hvaler kirke med Ellens barnekor. Andreas Vassal. Julegudstjeneste i Spjærøy kirke med lokale solister. Grethe Hummel.
- Kl. 16.00: Julegudstjeneste i begge kirker med lokale solister. Hummel og Vassal.

1. Juledag:

- Kl. 12.00: Hvaler kirke: Høytidsgudstjeneste. Grethe Hummel.

Julesangens historie

Julesangene er ikke helt som andre sanger. De fleste synges kun noen få uker hvert år. Mange har vandret fra munn til øre, fra land til land, gjennom generasjoner og er bærere av tradisjon og kultur.

«Ære være Gud i det høyeste. Og fred på jorden blant mennesker som Gud har glede i.»

Slik lød den første julesangen. Englene sang for gjeterne på marken utenfor Betlehem.

Den neste julesangen vi kjenner, ble skrevet nesten 400 år etter den første julenatten. På den tiden var det store konflikter mellom ulike trosretninger. Da keisermoren ville at kirken i Milano skulle brukes til arianske gudstjenester, ble den i 385 okkupert av biskop Ambrosius og folk fra menigheten hans.

Biskop
Ambrosius

Utenfor var kirken beleiret av soldater. Biskopen laget en ikke-voldelig demonstrasjon ved hjelp av salmesang. Han skrev mange hymner som skulle holde motet oppe hos folket inne i kirken og bringe håp om fred. En av disse hymnene er salmen «Folkefrelsar til oss kom». Den er oversatt til norsk, finnes i vår salmebok og synges fortsatt som julesang i kirkene her i landet. Det fortelles at

den gamle kampen ble vunnet ved hjelp av salmesangen. Soldatene ble revet med av menighetens begeistring og sang og begynte å synge, de også!

De første århundrene var det ikke vanlig med menighetssang i kirkene. Presten messet og korgutter sang salmene. 1300 år etter den første julesangen, ble det skrevet flere latinske julesanger med ukjente forfattere. Sangen «Et barn er født i Betlehem» ble godt likt av mange. Da Frans av Assisi i 1223 stilte opp en julekrybbe i det fri og samlet folk til andakt og sang, var dette en fin julesang å synge ved krybben. Senere ble den ofte brukt i disse folkekjære krybbeandaktene.

Etter reformasjonen på 1500-tallet kunne endelig alle få delta i kirkesangen og synge sanger på sitt eget morsmål. «Et barn er født i Betlehem» ble oversatt til tysk og senere til norsk. I disse årene ble mange nye julesanger skrevet.

Vi kan visst takke en mus for «Glade jul, hellige jul.» Det fortelles at julaften morgen i 1818 oppdaget presten og organisten i en liten kirke i Oberndorf i Østerrike at orgelets belg var ødelagt av mus. Men presten Joseph Mohr og organisten Franz Gruber visste råd, satte seg ved skrivebord og piano og skrev tekst og toner til Stille nacht, heilige nacht. I midnattsmessen den kvelden fikk den lille menigheten en ny julesang alle kunne synge uten orgel. Og denne sangen spredte seg videre fra Østerrike og ut til alle verdens land. 30 år senere skrev B. S. Ingemann norsk tekst til melodien. I 1991 ble en ny oversettelse lansert av Erik Hillestad: «Stille natt, hellige natt.» I vår salmebok har vi nå to julesanger med Grubers melodi.

De fleste julesangene er skrevet av menn. Mange av dem var prester. Noen få kvinner har bidratt. Prestefruen Gustava Kielland brakte leken og gleden inn i julesangen. Hun

hadde vært med på julefeiring med juletre hos sin bror i Danmark. I 1840-årene ville hun overraske sine egne barn med juletre i stua på prestegården i Lyngdal og en ny glad julesang for barn. Da «O jul med din glede» ble sunget første gang var det dans rundt juletreet, latter og klapp i hender.

Trygve Hoff

Men da Marie Wexelsen skrev «Jeg er så glad hver julekveld», våget hun de første årene ikke å stå fram som forfatter med fullt navn. Det var få kvinner som ble anerkjent som diktere på den tiden. I 1862 ble sangen fremført av et kor i kirken på Skåtøy. Skolemannen A. M. Feragen ble begeistret og forlangte at denne sangen måtte inn i den nye leseboka. Snart dukket den også opp i skole-sangbøkene. I 1883 sies det at denne sangen som ble kalt Barnas Julesang, var i ferd med å bli «barnets yndlingsang».

I årenes løp er det kommet mange nye julesanger her i landet. Noen er knyttet til nisser og stedegne juletradisjoner, ofte med kontrastene lys og mørke. Andre har et fokus på lengsel og håp midt i hverdagens slit. De fleste av oss kan synge med i Trygve Hoff sin «Nordnorsk julesalme» selv om vi bor på Hvaler og Østlandet.

Noen julesanger er skrevet på oppdrag. Som Alf Prøysen sin Julekveldeviser. Han fikk utfordringen: «Kan du ikke forsøke å bringe himmelen ned i ei grå stue?» Julekveldevisa kom på trykk i julenummeret til Magasinet for alle. Sognepresten i Brandbu ba om å få bruke visa i juleprekenen sin samme år. Han kunne vanskelig tenke seg en bedre måte å forkynne julebudskapet på!

På nyåret 1987 ble Trygve Hoff og Svein

Sissel Kyrkjebø

Gundersen bedt om å bidra til Sissel Kyrkjebøs nye juleplata. I løpet av påskedagene det året ble «Den store stjerna» skrevet i et rom på et høyfjellshotell i Setesdal. Melodien ble komponert på pianoet i hotellets bar.

Mange år tidligere hadde Trygve Hoff fortalt om en drøm han hadde, en drøm om å få lage en julesang som skulle bli stående, som skulle bli sunget av store og små i gangen rundt juletreet over hele landet. 2. desember 1987 meldte VG på sin første side at Sissel sin juleplata hadde slått alle salgsrekorder. Samme dag fikk Trygve Hoff et hjerteinfarkt og døde. Men drømmen hans ble oppfylt, og sangen hans «Den store stjerna» synges ved juletider over hele landet.

En sang mange barn og unge kan, er Eyvind Skeie og Tore Aas sin julesang «En stjerne skinner i natt.» Melodien ble komponert morgenen 17. mai 1992 i et feststemt Oslo. Før denne vårdagen var over, hadde Skeie fått høre melodien og skrevet teksten om den hellige timen og verden som aldri var forlatt.

Det er noe eget med julesanger. Gjennom 2000 år har de gitt og gir oss glimt av himmel, stjernelys og håp om fred inn i en urolig verden og grå hverdager.

Grethe Hummel

Kilder: Oddgeir Bruaset: Det var midt i julenatt Fartein Valen Senstad: artikler i tidsskrifter og radioprogram om julesanger Nytt norsk salmeleksikon.

Juleglans og innmatkake

Av Alf Prøysen (1914–1970)

Hver lørdag fra 1951 til 1970 trykket Osloavisen Arbeiderbladet en liten historie eller vise av Alf Prøysen. Denne spalten ble kalt Alf Prøysens lørdagsstubb. Stykket "Juleglans og innmatkake" er en varm historie der vi kan fryde oss over småkårsfolks og barns små og store hemmeligheter. Teksten lar oss merke Alf Prøysens varme hjertelag, hans ualminnelige vidsyn og hans humoristiske sans med en lun undertone. Einar Morland

Det peneste juletreet je har sett i mitt liv, var juletreet i Svingen. Og det juletreet vart penere og penere for hårt år. Det rakk helt opp i taket og var dryssfullt ta glitter og glasskuler, papirkørjer og lys. Åtte daer før jul pynte dom juletreet i Svingen: Mannen og kjæringa, den vaksne sønn og de tre onga. Og alle vi andre onga som bodde i grenna omkring Svingen, fekk væra med og sjå på. - Sett dekk pent på senga nå, så ska de få sjå på, sa kjæringa. Og vi klompe oss i hop oppi senga, skubbe og fløtte oss, så det skulle bli plass tel alle. Vi sa itte et ord, vi bærre såg. Helt tel det var noen som banke på ruta og ropte navnet våres.

Det var utsendinger hemanifrå, store søsken som skulle få oss telbars att tel hverdagen. Tel vedhogginga og kveldsgrauten og skuleleksa. Og da var det itte moro å fortælja at vi hadde vøri i

Svingen. Ingen skulle gå dit, folket i Svingen var møkksamme og domme, dom kunne itte handtere penger, itte hadde dom gris så det vart no julekveldmat, vedtomt var det i skålen der nesten støtt. Og et nytt klæsplæigg hadde itte onga der fått på mange år. Hadde dom tjent litt ekstra tel jul, så kjøpte dom juletrepynt. - Åffer kan itte vi ha slikt juletre som dom har i Svingen da? kunne vi onga seia der vi satt i tjukke gensera og åt blodklubb. - Jo, ville du heller sitte her og fryse og itte ha noe mat, så -.

Og det var forklaring nok for oss. Vi godtok den. For da skjønte vi at vi hadde det bedre enn folka i Svingen. Vi hadde det bedre enn mange andre òg, hu mor delte ut en fleskebæta og litt mjølk tel dom som itte hadde. Slik var det å ha god råd, tenkte vi onga der vi gikk i tussmørke og delte ut tel dom som satt

«trångt i det». Den gamle kjæringa inni skauen folde henda og gret da vi kom, vi følte oss nesten som engler der vi sto ved døra og hørte å snille vi var. Og den giktbrøtne kallen oppå loftet i Svestugua, han sa både takk og ære.

Så hadde vi bære Svingen att. Hu mor hadde sendt med ei pølse som vi skulle levere der òg. - Men det er vel itte stort hjelp i det, dom greier itte å gjømme noe tel julkvelden kjæm, sa hu mor da hu

putte pølsa i kørja. - Vi kjæm med litt julemat vi, sa vi da vi kom inn. - Takk for det, legg pølsa på bordet, sa kjæringa. Mannen sette fram stol ått oss, vi belaga oss på såmmå takksamheten som vi hadde møtt hos de andre som fekk julesmak. Men så flaug den vesle dotter der over golvet og slo opp døra ut i den kalde stua. Der sto juletreet med den peneste og blankeste juletrepynten som tenkjes kunne.

Og så var vi onga like fattige att. Det var oppi Svingen dom hadde juleglansen, tenkte vi. Og så gikk vi sakte hematt og ått innmatkaker.

Trykket med tillatelse fra Elin Prøysen og Tiden norsk forlag

LYSMESSE

Med Hvaler musikkforening

i Hvaler kirke

3. desember 2017, kl. 16.00.

Fakkeltog fra kirken til Skjærhalden
torg.

Salg av fakler utenfor kirken.

TENNING AV JULEGRANA

På torget, kl. 17.00.

Hvaler Musikkforening spiller.

Tenning av julegrana.

Vi synger julesanger og går rundt
juletreet.

Besøk av Lionsnissene med juleposer.
Julemarked.

Hvaler Sjømannsmisjon har åpent i
Kirkens Hus
for salg av varm drikke, kaker og
juleprodukter.

Arr: Hvaler Sanitetsforening og
Hvaler menighet

Våre juleblomster: **Julegleda** (*Begonia x cheimantha*)

Tekst: Einar Morland. Foto: Skalleberg Gartneri, Stokke i Vestfold

Julegleden var den vanligste juleblomsten i min barndom for mer enn 50 år siden, og det var da ingen juleblomster som det ble solgt flere av i Norge. Den gangen hadde folk flest lavere innetemperatur enn i dag, og det trivdes julegleden godt med. For om lag 40 år siden ble julegleden forbigått av julestjernen som den mest solgte juleplanten i Norge. Det er litt spesielt at norske foredlinger av akkurat disse to juleplantene selges over hele verden! Her er litt historie om julegleden – historien om den norske julestjernen kommer i et julenummer en annen gang:

I 1891 ble to ville begonia-arter fra Afrika krysset med hverandre i Frankrike, og den første julebegoniaen spirte fra frø. (*Begonia*frø er forresten bittesmå, ca. 70.000 frø pr. gram). I 1948 ble det krysset frem en julegleda-sort i Norge som fikk navnet Marina, og siden da er

de fleste julegleder barn eller krysninger av nettopp denne Marina. I engelske hagebøker om begonia, kalles julegleda Scandinavian eller Norwegian Begonia. Julegleden kan komme naturlig i blomst 7 – 8 uker før jul, og den klarer seg best med lite varme. Den vil gjerne ha jevn temperatur på ikke mer enn 18–20 grader, men frost eller trekk vil den ikke ha. Her er resten av julegledens beskjedne krav:

- jevn fuktighet, men ikke våt jord eller vann som blir stående på skålen
- vanning med lunkent vann, gjerne med oppløst kalktablett
- mye lys, men ikke direkte skarpt sollys
- gjødsel hver 14. dag

I moderne hus blir innklimaet ofte både for tørt og for varmt for julegleden, men i et svalt rom kan julegleden fremdeles forsvare sin plass som en av de fineste juleblomstene vi har.

Julesalme

Barnet i krybben

Ken Phillips / Barbro Th Bjørck

Barbro Thorbjørnsen Bjørck

Gælisk folketone (Isle of Mull)

1. Barn av Ma - ri - a, lil - le barn Je - sus, Strå var hans
2. Gi oss din fred, og gi oss din gle - de! Vis oss et

lei - e, stall var hans hus. Mør - ket ble splint - ret, hel - li - ge
glimt av him - mel på jord. Kom vær vår hyr - de, kom vær til -

un - der: "Sendt er en Frel - ser, sendt oss fra Gud."
ste - de Fyll vå - re hjer - ter med di - ne ord.

Informasjon om melodien

Barbros salmetekst er en gjendiktning av en amerikansk tekst til *Bunessan*, tone-navnet på en gælisk melodi, som først var utgitt i *Lachland MacBeans* (1853 – 1931) utgave av *Salmer og sanger av Gaels*, utgitt i 1888. Melodien har sin opprinnelse fra Skottland, nærmere bestemt fra Isle of Mull, og er benyttet til salmen «*Nå er det morgen*» som finnes på nummer 801 i vår salmebok og er kjent som «*Morning has broken*», som var en stor hit med den engelske artisten og låtskriveren Cat Stevens, utgitt i 1971.

Ken Phillips

Reformasjonsjubileet 2017:

«Frigjort ved Guds nåde»

Jan Olav Aarflot

I dag, når dette skrives, er det 31. oktober 2017. Det var den dagen for 500 år siden at Martin Luther ifølge historien hengte opp 95 teser til diskusjon om avlatshandelen på kirkedøra i Wittenberg. Reformasjonen begynte. Når dette leses går det mot slutten av feiringen av reformasjonsjubileet.

De store spørsmål

Martin kjempet med de store spørsmål: Hvordan bli et bedre menneske? Hvordan bli en bedre kristen? Teologene på Martins tid mente at menneskets frelse ikke bare var avhengig av Guds nåde. Den var også avhengig av egen innsats i form av gode gjerninger, bønner og fromhetsøvelser. Langs denne veien fant han ingen fred. Ikke engang da han som munk i klosteret kunne vie seg helt og fullt til det åndelige livet. Uansett hvor mye han strevde, synes ikke Martin selv at han fikk det til. Han var hele tiden redd for at det han gjorde ikke var godt nok for Gud, og at Gud var en streng dommer.

Martin kom frem til at troen var en gave fra Gud som mennesket fikk uten å fortjene det. Det var nok å tro. Martin kom frem til at mennesket ble rettferdig for Gud ved troen alene. På samme måte kom Martin frem til at det var Bibelen, eller Skriften som de kalte den, og Skriften alene som kunne gi svar på hva som var rett lære.

Martin fant først fred med Gud da han forstod at han ikke ble rettferdig for Gud gjennom gode gjerninger. Martin mente det måtte være galt at vi skulle føre regnskap med det gode vi gjør. Alt er nåde. Denne nåden er uten betingelser. Alt er gratis. Det var bare å ta imot gaven som Gud gir gjennom Jesus Kristus, og det han gjorde for oss. Frelsen kunne ikke basere seg på et samarbeid mellom Gud og oss. Gud frelser alene. *Det er nåden alene* som frelser. Det viktigste i livet er ikke det vi får til, men det vi får.

Brevet til Efeserne, kapittel 2, vers 8:

«For av nåde er dere frelst, ved tro. Det er ikke deres eget verk, men Guds gave.»

Nåden alene

Martin levde i en annen tid og kjempet med spørsmål som sikkert var forskjellige fra våre. Men det vi har kunnet lene oss til gjennom alle disse 500 år er *nåden alene*. Den ufortjente aksept - fra Gud og til hvert menneske. Alle mennesker blir stilt på lik linje i henvisningen til Guds nåde. Ingen har en mer privilegert posisjon enn andre. Reformasjonen har et befriende budskap: Mennesket er mer enn sine gjerninger. Mennesket er mer enn sine moralske kvaliteter. Menneskets verd er ikke forankret i hva vi gjør eller

Martin Luther i riksdagen i Worms

yster. Menneskets verd er forankret i at det er anerkjent av Gud som skapt i Guds bilde. Derfor har det et verd som det ikke selv skal gjøre seg fortjent til eller som andre skal krenke. Det styrker de svakes posisjon. Det avkler de som viser til egne fortjenester.

Godt nytt

Noen tjente gode penger på avlaten og ville ikke gi slipp på den. Men folket hørte det frigjørende i Martins forkynning. De skjønnte at Gud ikke var opptatt av hva de betalte eller strevde etter for å bli tatt imot. Guds kjærlighet kommer før vi har gjort noe som helst.

Dette evangeliet har vi felles med kristne i andre kirkesamfunn, også i den katolske kirke. Gud som handelspartner er forkastet.

Dette var godt nytt for 500 år siden, og er godt nytt for mennesker i vår tid. Mange lever under store krav. Ikke minst ungdom. Vi kjenner presset fra egne og andres idealer. Tilværelsen blir et strev for å lykkes. På alle arenaer. Hele tiden skal vi

ha fokus mot egen innsats. Enhver er sin egen lykkes smed. Dette svarer på mange måter til Luthers utgangspunkt: Hvordan bli et bedre menneske? Hvordan bli en bedre kristen? Kampen for å komme i et rett forhold til Gud. For mennesker som opplever livet slik, er evangeliet om nåden et budskap som gir frihet.

De reformatoriske prinsipper

Jeg har hatt gleden av å skrive i Hvaler menighetsblad om de tre viktige prinsipper i reformasjonen, som vår kirke bygger på: troen alene (*sola fide*), skriften alene (*sola scriptura*) og nåden alene (*sola gratia*).

Det har vi feiret dette året. 500 år etter at Martin Luther skrev sine 95 teser mot avlatshandelen. Hendelsen som utløste den rekken av begivenheter som vi kaller reformasjonen. I Norge har feiringen hatt overskriften «Frigjort ved Guds nåde». Det er kjernen i arven etter Luther: *Nåden alene*. Hans forståelse og formidling av evangeliet om Guds betingelsesløse nåde og barmhjertighet. Det har vært god grunn til feiringen.

Barm Den himmelske freds plass

"Privat vei! Kjøring bare til eiendommene, ingen parkering", står det på skiltet i det vi svinger av hovedveien til Papperhavna og tar sørover til Barm som ligger fredelig for seg selv ut mot havet.

"Vi vil da ha vei!", utbryter Arnt fra sofaen, da jeg nevner de gamle planene om ringvei mellom Botten og Utgårdskilen via Barm og Kasa. Da Arnt var ung, var veien så dårlig at svogeren Ivar Aleksandersen (Ivar Traktor) lot traktoren stå på Botten og gikk den siste kilometeren til fots da han og kona Ellen bodde i 2. etasje i gamlehuset. Ivar var forsiktig med traktoren også, ler Arnt.

Det var særlig om vinteren det var slitensomt å bo her ute, når fiskerne skulle ta seg til Utgårdskilen gjennom skauen, over fjella, i dyp snø eller på holke og sleipe svaberg i mørket, eller når ongæne skulle til skolen på Neset.

Det trengtes sannelig vei, men det spørs om det hadde vært den samme idyllen her ute hvis hovedveien hadde gått gjennom

tunet her. Det er fortsatt bare en sti videre til Utgårdskilen, men denne såkalte "hjerterunden", brukes i dag av mange til jogging og spaserturer. Øymarsjruta går også her.

Navnet Barm er gammelt og kan bety en sekkeforma avrunda avslutning på ei bukt, eller rand på ei not. De gamle husa på Barm ligger 12-14 meter over havet, på ei sandslette som kom opp av havet i Bronsealderen for 3000 år siden, da Vauerkilen gikk helt inn til Barmetjernet som nå er på 3,5 mål. I Vauerkilen lå man lunt, og fra kollene vest for Barm hadde man utsikt over hele fjorden, og alle fremmede og mulige fiender som nærmet seg sjøveien. Senere har folk gravd ut bekken fra tjernet for å tørrelegge mer land, men de nederste jordene er fortsatt farlig bløte under den øverste torva.

Gårdene på Barm

Opprinnelig var Barm en husmannsplass

under Øvre Utgård, men i 1842 (br.nr 2) og 1864 (br.nr 8) ble det skilt ut to småbruk her ute. Søsknene Anna og Anders fra bruk nr. 2, barn av fisker, gårdbruker, losdrenge og lettmatros Alexander Andersen, og Elen Kathrine Pedersdatter på Barm, overtok hvert sitt hus. Det er fremdeles etterkommerne etter Alexander og Elen som regjerer Barm. Det er barnebarn, oldebarn og tippoldebarn osv. som bor i de fleste husa her. Anders tok over gården og ble gift med Ragna. De fikk 2 gutter og 4 jenter. Anna gifta seg med Oskar Kristiansen fra Øvre Utgård, som på en måte fikk prinsessa og halve kongeriket, da han fikk kjøpe bruk nr. 8. De fikk 9 gutter og 2 jenter. Vi har intervjuet fire representanter fra denne generasjonen, Sverre og Randi og Arnt og Klara.

Ungene på Barm 1930.
Arnt, Borghild, Astrid og Erling

Arnt og Klara

På gården til Anders og Ragna ble ikke hovedhuset ledig, så eldstesønnen Arnt (93) og kona Klara Eugenie (92) fra Bukta på Papper, bygde seg et hus 50 meter sør for barndomshjemmet.

I dag bor alle tre ongæne, til Arnt og Klara, Inger, Magne og Vidar, i nabohusa, Magne i gamlestua mens de to andre har bygd oppe i fjellet nord for gården like ved, slik tradisjonen er på Hvaler.

Arnt og Klara

Sverre og Randi

Sverre Hallvard Kristiansen (90) overtok barndomshjemmet. Han og Randi Therese (89) ble gift i 1952, og har to barn, Olav og Hjørdis. Sverre og Randi bor nå i leilighet på Dypedalsåsen, men Sverre savner sjøen og det friske utelivet, og på kjøkkenet i leiligheten sitter han og binder kalver til krepsetener. Sønnen Olav og barnebarnet Simone har tatt over hovedhuset, og barnebarnet Mikal har tatt over huset som Olav

Sverre og Randi

bygde 50 meter sør for hovedhuset. Mikal er motorentusiast og restaurerer gamle båt-motorer.

Livet ved havet

Så tett på havet, hvor man nesten alltid hører suset fra tangæne, selv i stille vær, er lydene, vinddraget og lukta av tang og salt sjø en del av livet. Når tåka kommer sigende, høres suset enda sterkere. Ulinga fra tåkelurene på Sandholmen (Gyltoddan), Torbjørnskjær og Struten, og Færders korte brøl, var så dagligdags at man ikke la merke til det engang. I våre dager er tåkelurene overflødige, men før var det forskjell på liv og død. Båtene kunne ligge tett på land uten å finne innløpet til kilen i "tjukka". Det skjedde at folk måtte ro ut med eke for å lose inn fiskeskøyter.

Pengeinnkreverne

I barndommen, gikk de nesten daglig langs tangene og vraka, forteller Arnt. Sander fra nabohuset, Arnt og søstera Borghild, senere gift med Georg Martinsen, vraka glasskuler kledd med garnstrømper, som de solgte. Disse kulene hadde jo bevist sin styrke, forteller Arnt. Det var først i 50-åra plastkulene ble lansert. Svoger Georg ble agent og foregangsmann for plastkulene fra Panco i Fredrikstad, og solgte kuler til fiskere langs Skagerakkysten. Georg fikk problemer med dårlige betalere, og de la da i vei med den gamle drosjebilen til Georg, nedover kysten for å kreve inn pengene. Georg og Borghild sov i bilen, en Volvo Duett, mens Arnt og Klara sov i telt. De husker ikke hvor mye penger de fikk inn, eller om de fikk inn noe i det hele tatt. De egna seg neppe som "torpedoer", men turneen som pengeinnkrevere var jo fin den.

De hadde flere bilturer med Georg og

Borghild, på Vestlandet og nordover, i Danmark og i Sverige.

Georg var fysisk svak etter tuberkulosen, men kona Borghild var både sterk og tøff, og tok gjerne Georg på ryggen over fjella når de skulle på besøk fra "Gælímellom" i Utgårdskilen til foreldrehuset på Barm.

Vrak

Søster Astri vraka ei lita kuttereke en gang. Mange var avhengig av å vrake ved, og det var kniving om vraket. Noen var flinke til å skrive initialene sine på vrakgodset. Helge Vik gjorde det.

"Arsviken" (Alsvika på Spjærøy) traff vi stadig her ute, og vi var ikke alltid like hjerta på noen av disse "tangænekællæne", sier Arnt. I 50- og 60 åra var det nok å legge bord og plank og annet vrak et godt stykke opp fra vrakbeltet. Da fikk de stort sett ligge i fred til man kom igjen og henta dem. I dag har ikke folk hverken kunnskap om, eller samme respekt for denne tradisjonen.

Havet gir og havet tar

Midt på 50-tallet kom en våt og kald gutt over fjella. Han og to kamerater fra Fredrikstaddistriktet hadde forlist med ei snekke ute i Vauerbrotta. De to andre drukna der ute.

Tre Vesterøygutter i en passbåt gikk ned i bølgene utafør brotta og ble borte tidlig på 70-tallet. Tre ungdommer stjal båten "Vindjammer" i Oslo og forliste utafør her. To av guttene kom over fjella, og Arnt og Torolf nabo, gikk ut for å se om de kunne gjøre noe. De fikk se den tredje drukne i bølgene.

Flystyrten

22 april 1944 styrta et fly med mange prominente nazister og offiserer, på et lite

skvalpeskjær rett ut for Kjerringtangen ved Guttormsvauen. De var på vei til Oslo etter å ha feira Hitlers fødselsdag i Berlin 20 april. Arnt forteller at Kristian Kristiansen Lia, som drev en av gårdene på Øvre Utgård (G.nr. 47 br.nr. 3), sammen med søstera Anna, holdt på å pløye åkeren på Barm da de hørte smellet. "Vi må dra ut og redde dem!" sa Kristian. Arne til onkel Oskar i nabohuset og jeg løp ut, og det kom mange båter til. Flere onsinger lå ute og skjøt alke i området. Folk her ute hadde lov til å ha skytevåpen og jakte alke. Arnt var i Oslo og henta borse til dette.

Halvparten av tyskerne ble redda. En av dem, Karl Nitka, ble tatt inn i huset vårt her borte. Han sto og støtta seg til stengene på komfyren og rista og skalv. Til slutt sto han med stanga i handa. Han hadde en del smykker som han var veldig redd om, og han mista en mansjettknapp, som ble igjen, og som senere ble støpt om til en gullring. Den fikk Astri, søster til Arnt etterpå. Redningaksjonen var omstridt blant lokalbefolkningen, og da Terboven ville belønne redningsfolka med en middag på restaurant Bjørnen i Fredrikstad, ble det stor diskusjon om man skulle være med, men konklusjonen ble at de ville stille dersom naboer og venner som tidligere hadde blitt arrestert for å ha hjulpet flyktninger, ble løslatt. Dette ble akseptert av Terboven.

Drept på Hitlers fødselsdag

Flystyrten framkaller sterke følelser, nå 70 år etterpå. Sverres bror, 28 år gamle Olaf Kristian omkom som motormann ombord på båten "Paul Hammilton", da båten eksploderte i Stillehavet 20 april 1944, samme dagen som "Det Tredje Rikets" bødler og offiserer var samla i Berlin for å feire Hitlers fødselsdag. To dager senere befant mange av dem seg her på Barm. Sverre var

Båten Sven Ø 47 H

uvitende om brorens forlis, og fikk dødsbudskapet mange måneder senere, mens han lå i Skagen og fiska.

Vi var alle sjøjuke!

Arnt fiska en periode med faren Anders etter at onkelen Jens begynte å fiske med Hans Myhre, nabo på Stranda i Utgårdskilen. De hadde da båten Ø-16 -H "Svan" sammen. Da faren slutta i 1964, ble broren Erling med Arnt på Ø-172-H Pil. Pil ble bygd i 1922 av båtbygger Barmen på Hannøya i Sørfjorden ved Risør, som så mange andre fiskebåter herfra. Båten er på 34 fot og hadde utvendig ror og en 15 hesters Rapp motor. Den er nå overtatt og bygd opp som museumsbåt i regi av kystlaget Bragdøya ved Kristiansand.

Arnt forteller at faren ikke likte å gå helt til Kilen der båten lå. De rodde derfor med eka fra Kasebukta, rundt Hersnestangen og inn til båten som lå i påle innafor sjøbua. Sjøbua hadde en gang stått på Sauholmen, men ble flytta inn nord for bua til Anders

Pettersen (Ole Utgård) i 1922. Hjemover var det å ro ut i le av lekteren, videre mot Torskeskjær og tvert over inn i Kasebukta.

Jeg har alltid hørt at Erling var så plaga av sjøsjuke? Vi var sjøsjuke alle! utbryter Arnt. Johan til Signe Kasa fra nabogården, far til "kaseguttæne" Martin, Olaf og Arne, var visst ikke sjøsjuk. Han røka skrå i pipa og sugde så hardt at han var helt hul i kjakæne.

Glansdagene

Arnt og Klara tilhører glansdagsgenerasjonen som opplevde den kraftige veksten og optimismen i etterkrigstida. Mellomkrigstida var en investeringsperiode i båter, redskap og sjøbuer, og trykket ble holdt oppe gjennom krigen etter som rekefisket ble mer og mer vellykka. Hvaler har aldri hatt så mange fiskere som i de første åra etter krigen. 442 fiskere var registrert i 1946. Det vil si 35% av de yrkesaktive. Bare sjøfolka var flere, på det meste 50%.

Da freden kom gifta man seg, skaffa tomter og starta husbygging, men det var stor mangel på materialer og snekkere, så da fikk unge par bo i annen etasje hos familie og venner. Arnts bror Erling og kona Alfhild fra Papper, bodde ei tid hos Harald Langerø på Papper, søstera Ellen og mannen Ivar bodde i 2. etasje i Ellens barndomshjem her borte. Arnt og Klara gifta seg i 1951, og bodde i 2. etasje hos Ole og Randi på Nedre Utgård fram til sommeren 1954.

Tretong

Arnt hogg tømmer i Barmeskauen som ble frakta til sagbruk i Fredrikstad. De hadde hverken råd eller materialer til å få huset ferdig, men så snart gulvet var lagt og lakka, flytta de inn. Det var porøse plater og maskinpapir uten maling på veggene.

Det var alt. Snekkerne var overbelasta, så Hans "Snekker" fikk aldri begynt. Det var brødrene Fredrik og Einar Larsen som gjorde jobben. Murarbeidet ble gjort av Nils Solgård ("Helle Nils") fra Hestehella. Han var en kunstner med stenarbeid og hadde med seg Ole Kristian Kristiansen, bror til onkel Oskar på nabogården. På den tida brukte man en forløper for Lecablokkene, noe man kalte "tretong", en blanding av sand, cement og sagflis. Mange hus ble bygd med dette i 50-åra. Harald og Julie Haraldsen på Borg, Reidar og Borgny Pedersen Hauge, Einar og Ella Holt Nord i Enga, Paul og Sigrid Barm i Hauæne. Øas første minkfryse, frysa til Jens Olsen i Svinekløva er også bygd av tretongblokker.

Det første møtet

Både Arnt og Klara starta arbeidslivet i tjeneste på gårdsbruk, Arnt på Holleby gods i Tune, og Klara hos Ola Kongsberg i Onsøy, og begge hadde 50 kroner måneden, "like-lønn" under krigen altså. Arnt kom fra Barm og Klara fra Papper i et lite samfunn hvor alle kjente alle, men hvordan fant de to sammen?

Vi traff hverandre på "Hella", dampskipsbrygga, danse- og festeplassen Hestehella, som så mange andre, ler de begge to. Kjærlighet ved første blick? De ler igjen. Vi hadde jo sett hverandre på skolen også. De var sammen i 4 år før de gifta seg. De fikk tre unger, Inger som igjen har tre, Magne med to og Vidar med to, så nå har vi syv barnebarn og syv oldebarn, de fleste samla noen stenkast unna barndomshjemmet. Man flytter ikke gjerne fra en slik plass.

Oskar Barm

Oskar var en lokal legende i sin tid, der han holdt det gående på sjøen inn til det siste. Han ble 87 år og døde i 1970. Min

generasjon husker ham godt der han rodde langs med strendene og dro åletener, mens han tygga skrå i takt med åretakene. De siste åra fikk han seg påhengsmotor, for selv om kreftene svant, ville han ikke gi seg på sjøen. Oskar kjøpte rekestråleren "Sven" Ø-47-H i 1929 for 3000 kroner, og fiska med eldstesønnen Einar. Da Oskar ga seg, kom sønnen Sverre med. Brødrene Paul og Alf fiska med Ø-185-H "Rask", mens broren Eugen fiska med Asbjørn Edvinsen Nygård på Spjørøy med Ø-70-H ("søtti") Brødrene Arnt og Erling på nabogården fiska med Ø-172-H "Pil". Sven, Pil og Rask gikk alle under betegnelsen "Bærmeguttæne". Alle var bygd på 1920-tallet, og var på under 35 fot og med ensylindra Rappmotorer på 15 - 24 hk. Brødrene og båtene er borte og nå har Sverre bare snekka.

Barndommens lek og alvor.

Anna og Oskar hadde 10 unger: Einar, Olaf, Paul (døde straks etter fødselen), Alf, Paul, Aleksander, Eugen, Sverre, Arne, Randi og Inger, og så hadde naboen Anders og Ragna 6: Borghild, Astrid, Arnt, Erling, Ellen, og Ragnhild. Det var altså 16 søskenbarn på Barm. Gjennom skauen, på Kasa, litt nærmere Utgårdskilen var det 8 unger, Martin, Olaf, Arne, Martha, Sigrid, Else og tvillingene Åse og Thor. Og det kom unger fra andre kanter også, og på vinterne var det masse unger som gikk på skøyter på Barmetjernet eller "tjennet" som man sier. Barndommen var en blanding av lek og arbeid, for alle måtte være med på jorda, med luking og annet gårdsarbeid. Vraking var både spennende og morsomt, men også en del av arbeidet med å få endene til å møtes.

Bærmeguttæne og Vaueræne

I ungdommen var Sverre og noen av brød-

Båten Pil Ø172H

Brislingbåten Anna

rene med "Vaueræne", brødrene Harald og Arne, og fetteren Barthol, på brislingfiske med båten Ø-168-H "Anna". Sverre forteller om livet om bord i den 40 fots store brislingskøyta med lett båter til å ro ut nota med. Harald, forfatterens bestefar, var veldig sterk i klypa, og en gang tok han hardt tak i kragebenet til Sverre, som kanskje hadde gjort en røverstrek? Han ville ikke slippe, så Sverre trua med å brette lillefingeren hans bakover hvis ikke han slapp. Til slutt ga lillefingeren et litt knekk fra seg, og Harald slapp. Ble du skada, ville Sverre vite. Nei da, sier Harald, men dagen etter, kom han om bord med vond og hoven finger.

Det går også en historie om storspiseren Harald, som ville spise en kjele gammel småsuppe som hadde stått ombord siden sist de var ute, full av mugg og ganske

uappetittlig. Harald mente den var spisendes og flådde av mugglaget. De andre om bord var redd han skulle bli sjuk så de overmanna ham og størta suppa over bord. En annen varient av historien går ut på at han faktisk spiste suppa. (Sjøbuboka)

Ola B.

Både Sverre og Arnt forteller historier om livet på brislingfiske om bord i "Vauerbåten". Ole B. Vauer var også med. Han drev butikk fra huset sitt på Vauer, og var en nøye person. Han tok opp lommeboka og telte pengene hver kveld. Han ble senere ordfører.

En gang dro de østover mot Svalerødkilen ved Halden. Det gikk rykter om sild der inne, og mange båter dro bortover. Vi var først, forteller Sverre, og på loddet kjente vi at det var sild på vei inn i kilen. Ola B. fikk en lys ide. "Vi drar videre innover mot Sponvika, og lokker til oss de andre båtene, og så drar vi kjapt tilbake og stenger av Svalerødkilen før de andre kommer." Jo da, de andre fulgte etter, og vaueræne dro tilbake og stengte av kilen, og la seg på innsida for å sette steng, men silda hadde ikke rukket å komme inn i kilen ennå. Den lå og lurte i i innløpet, så de hadde stengt silda ute. Straks etter kom de andre båtene og satte steng på utsida og tok opp all silda. Vi fikk ingenting, ler Sverre.

Brisling- og sildefiske

De drev brislingfiske i Bunnefjorden og overnatta i båten som lå nederst i Akerselva. Det var mange brisling-lag i fjorden på den tida. De kasta nota og stengte av, og så kom oppkjøperne og tok brislingen ombord. Vi tok aldri ombord brislingen. Det overlot vi til oppkjøperne. Sverre var også med Reidar Hauge Pedersen på Ø-309-H

Barmebua til Arnt

"Havørn" på Vestlandet og fiska etter vårsild. Da dro de sildegarn som ble halt opp i båten. Brisling- og sildefisket var spennende fiske. Enten var det bom og ingen fangst, eller så fikk man veldig mye. En gang fikk de så mye at garnet røk, enda det var helt nye garn. Det er nesten ikke verdt å nevne hummerfisket. Alle har hummertener. Sverre har tener, men hadde siste sesongen i forfjor. Makrelldorging og annet småfiske var og er en del av hverdagen.

"Strawberry Fields forever"

Alle Bærmebåtene drev rekefiske fra Utgårdskilen, ei ganske værhard havn. Familien hadde en periode ei sjøbu på Sandholmen, og så ei bu sammen med Kasæne ytterst på Hærnestangen. Den har de sammen den dag i dag, men det er bare Sverre som bruker den. Sandholmenbua er for lengst borte. På slutten av fiskerkarrieren kjøpte Sverre sammen med Odd Nilsen fra Almvika, båten til Jens og Ivar, Ø-29-H "Vesla", men slutt og slutt, det er ikke så lett å slutte når man har vokst opp med dette, og hele livet har vært fiske.

Lettmatros mot sin vilje

Sverre starta som de fleste andre unggutter på den tida, til sjøss. Han ble konfirmert i 1943, men da var det ikke mulig å komme

seg ut, så han hadde ett år på en bondegård som drev med grønnsaker i Dilling ved Moss. Så kom freden, og han skulle til sjøss.

Han tenkte å starte som dekksgutt, men ble tilbudt jobben som lettmatros, og protesterte. Han hadde ingen erfaring, og det måtte man ha for å rykke opp til lettmatros, men karen på hyrekontoret spurte: "Er ikke du fra Hvaler?" Jo da, han var da det. Ja da kan du båt og sjø mer enn de fleste, så du blir lettmatros. Ja, men hvis jeg ikke klarer jobben da, sier Sverre, jeg sier at du klarer jobben, og hvis ikke er det jeg som har ansvaret som hyrer deg. Basta! Det var skrikende mangel på mannskap etter krigen. Mange hadde blitt drept eller var skada, både fysisk og psykisk.

Sverre ble lettmatros, og det gikk bra. Straks etter ble han forfremma til matros. Båten var "Lionel", bygd i Danmark i 1926, og gikk bare 8 knop, litt mer enn snekkfart! Vi gikk fra Porsgrunn med papir til Buenos Aires og brukte 31 døgn, og var innom Kapp Verde og bunkra. Vi var 31 mann om bord og tilbrakte jula 1945 i Atlanterhavet. Sverre seila i 2 år før han ble heltids fisker.

Livets dans

Kona Randi kommer inn i stua og setter seg i godstolen for fotografering, på sterk oppfordring fra forfatteren og Sverre. Hun har vært skral til bens i mange år, og her på Dypedalsåsen er det fint å være. Randis familie kommer fra Bankerød, men hun ble født på Ski, og etter konfirmasjonen ble hun sendt til besteforeldrene Marie og Barthol på Bankerød. Så du dro ikke til Ski for å finne deg kjæreste? Nei, vi dro ikke langt. Erling Johansen på Utgård hevda alltid at man skulle ikke dra lenger enn at man kunne se røken fra pipa. Ja, men hvor

Klara og Arnt på Sjøbufestival ca 1990. Her med Harald Stenli

Sverre og Randi under sjøbu utstillingen på 90-tallet, sammen med Olaf og Ase Strand

traff dere hverandre? Det var på "Hella" det, ler Sverre. Men dansa du da? Nei, nei! jeg dansa ikke, og det var jo dumt. Guttæne her ute dansa ikke. Det var jo litt rart med tanke på hvor mye landsens ungdom oppover i dælæne dansa. Jeg har sagt til mine at de måtte lære seg å danse!

Mot slutten av samtalen, etter å ha snakka om krigen og alvoret som fortsatt preger de berørte, blir Sverre tenksom. Vi har det fint her på Dypedalsåsen, og det er bra vi har de offentlige helse- og velferdstjenestene, men jeg er bekymra for privatiseringa! Så ser vi ut på den blomstrende lyngen, eller "løgna" som man sier her, og snakker om bikubene i Bærneskøvven, og lyngtrekket. Vi tror det blir brukbart i år.

Rolf Utgård

Madagaskarhilsen fra Eva

Ava, Bjørn Lie og

Eva Johansen fra Papper på Vesterøy er blant deltagerne i en gruppe på 17 som nylig har satt kursen til Madagaskar for å delta på det store 150-årsjubileet for misjonens begynnelse og for å oppleve natur og folkeliv.

Bjørn Sverre Lie, med aner fra Asmaløy og hytte på Strandbakken på Rød, er reiseleder på den drøye fjorten dager lange turen som hadde avreise 24. oktober. Han var i mange år misjonær på Madagaskar, verdens fjerde største øy.

Her forteller Eva om sine opplevelser så langt på reisen:

– Først og fremst må jeg si at det var en verdig og flott 150-års feiring om søndag i Antsirabe, selv om omfanget ble dempet og den store planlagte jubileumsgudstjenesten i hovedstaden Antananarivo måtte utgå og er flyttet til nyåret. Alt på grunn av en smittsom lungepest som dere sikkert har hørt om i nyhetene. En flott gudstjeneste og stor opplevelse ble det. Inntrykkene er mange og sterke.

Det er en veldig glede å oppleve at kirken er så aktiv i fattigdomsbekjempelsen. I en stor menighet i Antananarivo har menighetspleien over 700 familier de hjelper med mat, med skolepenger til barna, abc-undervisning for voksne og hjelp til å få medisin ved sykdom. Det var hyggelig å kunne overlevere flere koffertene fulle med klær vi hadde med fra Norge. Det er

veldig mye fattigdom å se, særlig i hovedstaden.

Jeg er veldig positivt overrasket over hvor mange som smiler og det til tross for at livet ikke er lett, i alle fall ikke materielt sett. Og så alle de vakre barneøynene da!

Ellers er det jo uvant å se så mye folk overalt!

Innbyggertallet på Madagaskar er 23 millioner, hvorav 6 millioner bor i Antananarivo.

Madagaskar er et mangfoldig land, det er sikkert. Naturen er flott og variert. Akkurat nå befinner vi oss i urskogen.

Maten synes vi alle er både god og spennende. Jeg mener å ha hørt nyss om at slange står på menyen en av dagene?

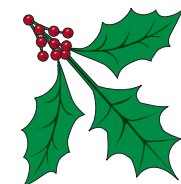
Hjemme er det vinter. Her er det vår. Folk hakker og spar og klargjør jorda til

risplanting. Temperaturen er behagelig.

Flere ganger har jeg sagt til reisefølget mitt at jeg synes det er så stort at jeg, som har vært med i misjonsforeningen hjemme i alle år, nå virkelig er her på Madagaskar! Tenk at dette skulle vederfares meg!

Det skal bli en glede å fortelle mye, mye mer fra Madagaskar på misjonsmøtene framover. Ennå gjenstår 10 dager. De blir garantert innholdsrike.

Hilsen Eva

Barnesider

Husk småfuglene!

Når det er vinter, kulda biter, det er frossen mark og kanskje også snøen ligger tykk, må vi huske å mate småfuglene!

- Fyll fuglebrettet med for eksempel fuglefrø, meiseboller, eplebiter, nøtter og tranebær.
- Heng opp julenek.

Et så rikholdelig fuglebrett vil uten tvil bli populært!

Husk at salte nøtter og risengryn ikke hører med på fuglebrettet!

Den vesle fuglen flyr så høyt
der oppe i det blå.
Nå synger den en fuglesang
som Gud vil høre på.

Fra bibelspillet Skapelsen,
Egil Hovland
Tekst: Britt G. Hallqvist

Julekrybbe

En julekrybbe er det hyggelig å pynte med og samles rundt i advents- og julehøytiden i hjem og kirke.

Julekrybben er en framstilling av Jesu fødsel julenatt med små figurer av Maria, Josef og Jesusbarnet -(Den hellige familie), engler, gjeterer, sauer, de tre vise menn og deres kameler. Esel og okse hører også ofte med.

Den fine skikken med julekrybbe kom til Norge fra utlandet for mange år siden.

Kanskje du har lyst til å lage en julekrybbe selv?

Du kan bruke kraftig papp eller plastilina til figurene. En skoese kan dekoreres som en stall. Det er en del arbeid, men du får det helt sikkert gøy! Å skape noe selv er topp!

Et barn er født i Betlehem

Et barn er født i Betlehem, i Betlehem.
Nå gleder seg Jerusalem. Halleluja, halleluja!

En fattig jomfru satt i lønn, hun satt i lønn,
og fødte himlens kongesønn. Halleluja, halleluja!

Hun la ham i et krybberom, et krybberom.
Guds engler sang med fryd derom. Halleluja. Halleluja!

Trivselstralla på Dypedalåsen sykehjem

12.mars 2012 startet Hvaler Sanitetsforening opp med Trivselstralle på Dypedalåsen Sykehjem.

Hva er en Trivselstralle?

En tralle med mye godt, slik som sjokolade, potetgull, brus, cola, alkoholfritt øl. Så har vi øl, vin, cognac, likør for de som måtte ønske det. Og et nydelig fruktfat fra kjøkkenet som avdelingslederen for kjøkkentjenester Jon Ingar sørger for. I tillegg til det faste, baker vi med beboerne til jul, serverer gløgg og noen kommer og synger litt. På sommeren serverer vi kransekake, som er en gave fra medlemmer, litt is og kald sommerdrikke. Innimellom baker Wenche en kake.

Vi har fått flotte bære-donasjoner og vi har fått gaver fra lokalbefolkningen. Vertshuset på Skjærhalden arrangerer quiz-kvelder. Alle som spiller gir 20 kr til Trivselstralla. Noe som har resultert i flotte gaver. Bære-donasjonene blir brukt til spa-dager som arrangeres en gang i

Fredrik på Vertshuset Skjærhalden og meg og Kirsti.

Lene og Jon Ingar og Kirsti og meg med Trivselstralla. Lise, som er virksomhetsleder, var desserter ikke tilstede når bildet ble tatt.

måneden med hjelp av pleiere og sanitetskvinner.

Tralla trilles annenhver onsdag og sanitetskvinnene deler på oppgaven. Vi har god dialog med ledelse og pleiere.

Vi har nylig startet opp med ekstra trille-turer. Det kan være til et arrangement, en konsert eller til et jubileum (hvis jublanten selv ønsker det). Og litt servering til spa-dagene. Dette kan vi gjøre takket være lokal-befolkningens bidrag.

Alt dette viser at Trivselstralla vår er godt akseptert i bygda vår.

Vi takker alle som bidrar.

Kirsti og Wenche.

Misjonsmesse på Vesterøy bedehus

Onsdag 1. november var det misjonsmesse på Vesterøy bedehus i regi av Det Norske Misjonsselskap. Misjonsmessa er en årlig begivenhet, ikke bare på Hvaler, men rundt omkring i hele Østfold. Områdesekretær Knut Lande, regionleder Magne Mjærum og alle de andre medarbeiderne ble tatt vel imot av den lokale misjonsforeningens medlemmer.

Sogneprest Grethe Hummel ønsket den tallrike forsamlingen velkommen til misjonsmesse og formiddagstreff. Magne Mjærum brakte nytt bl.a. fra misjonsarbeid i Thailand.

Det var andakt, fellessang, opptreden av sanggruppe, god bevertning, loddsalg, åresalg, salg av bøker, håndarbeid og forskjellige slags gjenstander.

Telefonoppringningen direkte fra Madagaskar var et interessant innslag.

Eva Johansen, aktivt medlem i Vesterøy misjonsforening, og Bjørn Sverre Lie, tidligere misjonær på Madagaskar og med aner fra Hvaler og sommersted på Asmaløy, fortalte små glimt fra den opp-

levelsesrike Madagaskarturen de er på i øyeblikket, i et reisefølge på 17 fra hele Østfold. Bjørn Sverre Lie er reiseleder.

Alle hygget seg. I pausene gikk praten livlig.

På familiemøtet samme kveld var flinke, sangglade barn fra Åttekanten skole på plass og framførte fine sanger, til Ken Phillips pianoakkompagnement. Som takk fikk barna en nyttig, liten gave overrakt av Anne Marit Kolbeinsen fra Asmaløy misjonsforening.

Det var spennende deretter å høre Magne Mjærum fortelle om misjonsarbeid og om barns oppvekstvilkår i andre deler av verden.

Saft, kaker og kaffe smakte godt for små og store i høstkvelden. De mange frammøtte så virkelig ut til å kose seg.

Tusen takk til alle som støttet misjonsmessa med penger, gevinster, kakebaking, kjøkkentjeneste, sang, spill eller på annen måte bidro til denne vellykkede dagen.

Hilsen misjonsforeningene på Hvaler

Fest på "Kjerka"

*Knut Erik Skarpaas, Ragnhild Nordengen,
Tore E. Thorkildsen og Olav Ruud*

Hvaler Sjømannsmisjonforening inviterte til Fest på Kjerka mandag 16. oktober på Kirkens hus på Skjærhalden.

Mange hadde funnet veien til festen da misjonsforeningens leder, Ragnhild Nordengen, ønsket velkommen. Sogneprest Grethe Hummel leste to dikt til åpning. Tidligere sogneprest i Hvaler, Tore E. Thorkildsen, og musikeren Olav Ruud fra Fredrikstad, sang duetter. Tore viste lysbilder om sjømannskirkene i Stockholm og Gøteborg. Det er steder der Tore vikarierer mye. Tore fortalte om kirkenes historie og om ulikt arbeid, om

gudstjenester og et stort mangfold av aktiviteter som springer ut av kirkenes tilstedeværelse i vårt naboland.

Knut Erik Skarpaas er regionleder i Sjømannsmisjonen, og han brakte nytt fra misjonen. Han holdt også kveldens andakt.

Vafler, kaker og kaffe ble servert. Det var loddsalg og allsang. Olav akkompagnerte på flygel.

Takk til foreningsmedlemmene for initiativ og fin gjennomføring.

Prat og hyggelig stemning!

Etter lysmessen 1. søndag i advent holder foreningen åpne kafe på Kirkens hus med salg av kaffe, kaker og vafler. Salg av håndarbeid.

Sjømannskirken har 32 kirker i alle verdensdeler, en nettkirke, studentprester, nordsjøprester og reiseprester.

Organisasjonen jobber i over 80 land og har rundt 200 ansatte i ute- og hjemmearbeidet.

Sjømannsmisjonenes oppgave er å være et kirkelig, kulturelt og sosialt møtested for norske sjømenn og andre nordmenn i utlandet.

Ellen

Vi synger julen inn i Hvaler kirke

Stemningsfull julekonsert

i Hvaler kirke

Torsdag 21. desember

kl. 19.00

Vi er glade amatører med formidlingsglede som inviterer til julekonsert i en julepyntet kirke. Vårt juleønske er å få bidra med litt god gammeldags julestemning, i en hektiske førjulstid.

Solister: Elise, Kathe og Anne May Sandvik Olsen med venner.

Forteller: Einar Morland

Musikk: Svenn Poppe, Klaver og Per Viggo Nilsen, fiolin

Etter konserten inviterer vi tradisjonen tro til kaffe og julekaker i Kirken

Inngang kr 100,- billetter selges ved inngangen og overskuddet går til kirkens arbeid for barn og unge.

Billetter kan bestilles på telefon 948 23 621

Bli kjent med **lederne** våre!

I år er Hvaler menighet så heldige å ha med seg hele 9 ledertreningsungdommer. De vil få trent seg sammen med barn og ungdom på Hvaler.

Selv om konfirmantkullet ifjor bare var 19 ungdommer, ønsket mange av dem å fortsette som ledere i år. Ledertreningen går først og fremst ut på å delta på flere trosopplæringstiltak og få lederoppgaver der. Det gjelder KickOff og leir sammen med konfirmentene, LysVåken for 11 og

12-åringer, Tårnagenthelg for 9-åringer, Ung Gudstjeneste, ungdomssamlinger m.m. Lederne er også med på interne møter i Drengestua sammen med trosopplærer Marius Sørli Eriksen der det er planlegging og snakke om hva det vil si å være leder.

Lederne våre har allerede utført godt lederskap der de har deltatt og vært gode eksempler og forbilder.

Vi har spurt lederne følgende spørsmål:

1. Hva er favorittmaten din?
2. Hva er favorittmusikken eller artisten din?
3. Har du noen hobby eller fritidsinteresser?
4. Hvorfor ville du bli leder i Hvaler menighet?
5. Er det noen lederegenskaper du synes er viktige?

Cornelia Christiansen, 15 år, Vesterøy

1. Sushi
2. Pop, Artist: Post Malone
3. Fotball
4. Jeg ville være med i Hvaler Menighet pga leirskolen og jeg liker det sosiale samholdet.
5. Når du er leder, er det viktig å ha tålmodighet, være snill, lyst til å være med mennesker, være kreativ og være inkluderende.

Andrea Nordby, 15 år, Vesterøy

1. Hummer
2. Astrid S
3. Fotball
4. Fordi det er koselig, og være med nye mennesker
5. Å være omtensksom, snill, morsom synes jeg er viktig.

Mathea Lindgren, 15 år, Vesterøy

1. Taco, pizza og medisterkaker
2. Popmusikk og Shawn Mendes
3. Fotball
4. Turen til Sjusjøen, og at det er koselig i kirken
5. Det å tørre å si ifra. Også viktig å se alle, spre glede, og være positiv.

Henrik Jørgensen, 15 år, Asmaløy

1. Biff, Taco eller Pizza
2. Varierer. Jeg liker mye forskjellig.
3. Treningsenter og slalåm
4. Jeg synes det virket morsomt, og jeg vet at dere trenger ledere.
5. Jeg synes det er viktig at en leder er inkluderende, omsorgsfull og tålmodig.

Erik Anker Møllerop-Allum 16 år, Kirkeøy

1. Taco og pannekaker.
2. Jeg liker i grunn alt av musikk.
3. Jeg liker å være med venner på fritiden.
4. Har lyst til og være leder fordi jeg synes det er morsomt.
5. Jeg var leder i fjor og fikk hjulpet til med mye. Å prate mye med de som skulle konfirmeres.

Tonje Udengen Storvik, 15 år, Asmaløy

1. Jeg er veldig glad i all slags mat, men pizza er nok best.
2. Jeg liker alt, men hører mest på pop.
3. Jeg trener på treningscenter og er med venner.
4. Jeg ville bli leder i Hvaler menighet fordi det er veldig sosialt, og lærerikt. I tillegg til alle de sosiale aktivitetene, får vi også masse ledertrening som vi kan få bruk for videre i livet.
5. En leder burde være en du kan se opp til. En som er motiverende og hjelpsom. En som ser alle, og behandler alle med like mye respekt.

Sofie Arnesen, 15 år, Vesterøy

1. Favorittmaten er Pizza
2. Shawn Mendes
3. Trene
4. Jeg ville være med leder, fordi jeg synes det høres morsomt ut. Det er fint å kunne være med å hjelpe til i Hvaler menighet. Turen gleder jeg meg også veldig til.
5. Jeg synes det er viktig å være en leder og ikke en sjef. Man skal være en leder som ser alle, og hjelper de som trenger det. Jeg synes også at det er viktig å være hyggelig mot andre og støtte dem.

Tobias Eriksen 15 år, Kirkeøy

1. Favorittmaten min er pizza
2. Favorittmusikken min er veldig variert
3. Jeg går på filmkurs
4. Jeg har lyst til og være leder fordi det virker gøy og det gir videre hjelp til videregående skole
5. Noen lederegenskaper jeg synes er viktig er å kunne rydde opp i et kaos for eksempel hvis alle på gruppa stresser så kan en leder rydde opp i det.

Martine Lier Wisløff, 14 år, Vesterøy

1. Det må vel være taco eller pizza.
2. Jeg liker musikken til Zara Larsson. Ellers hører jeg bare på topp 50 i Norge.
3. Jeg trener på trenings-senter, noe jeg trives utrolig godt med.
4. Jeg ville være leder for å være med på forskjellige arrangementer og bli bedre kjent med de nye konfirman-tene. Jeg vil bidra for at de får en fin tid som konfirmanter.
5. Hvis man skal være en leder, synes jeg det er utrolig viktig å være positiv, heie på alle og ikke minst være rettferdig. Det er lurt å høre på forslag eller innspill fra gruppen. Noe av det viktigste er å være engasjert og få med alle.

- 3380: I tillegg til konfirmanter har Hvaler menighet 9 ungdomsledere. En av dem er Henrik Jørgensen. Her sammen med Arnfinn Moe som hadde ansvar for konkurransene på konfirmanternes KickOff i høst

Bilde 1: «Shooting» av barna på Storesand ved Mikael Andreas Eriksen.

I forbindelse med arrangementet SangGlede som Hvaler menighet gjennomførte tidligere, har nå den studioinnspilte låta «I'm a CHILD» kommet på video!

I høst deltok flere av barna fra trosopp-læringstiltaket Sangglede på et nytt spennende prosjekt. Det var å lage musikk-video av låta I'm a CHILD. Barna hadde på forhånd sunget i prosjektstudioet på Kirkens Hus på Skjærhalden.

Filmingen foregikk på Storesand på Kirkeøy. Konsentrasjon og utfoldelse gikk hånd i hånd siden det ble både miming, lek, løping og dansing. Video-opptakene og redigeringen sto Mikael Andreas Eriksen som nå går siste året på Medier og Kommunikasjon på Glemmen videregående skole.

Barna som deltok på videoen er Tomine Hanes-Krossby, Maja Elise Olsen, Leonora Larsen, Marie Solvang Bellmann og Oliver Borge. Karoline Sæther, Maren Tangen, Malene Tangen og Runa Fredriksen kunne ikke delta på selve

musikkvideoen, men var med på sang-innspillingen. Låta handler om det å være barn som er skrevet og komponert av Sheilla Tayao Ruda og Marius Sørli Eriksen.

Musikkvideoen har blitt godt mottatt og vises (i skrivende stund) på diverse kristne TV kanaler i Norge og Sverige og lokal TV. Og på YouTube ruller den og går.

«I'm a CHILD» ligger ute på Spotify, Tidal, Apple Music, Amazon m.m.

Hvaler-konfirmantene 2017/18

Tautrekking krevde godt samarbeid og muskler inkludert lattermusklene.

I år er det 35 konfirmanter i Hvaler menighet. Ungdommene får i løpet av året oppleve et variert opplegg med trosopplæring.

Konfirmantåret startet med KickOff på Storesand. Her ble det morsomme og utfordrende konkurranser, lek, volleyball og pølse spising samt en liten undervisningsøkt i Hvaler kirke. Dagen etter var det gudstjeneste og presentasjon av konfirmantene i Spjørøy kirke.

Etterfulgt av åpningshelgen var og er det undervisning jevnlig, ca annenhver uke som Grethe Hummel og Marius Sørlie Eriksen har. Siden det er såpass mange ungdommer, skjer undervisningen oftest i 3 grupper. Undervisningen foregår stort sett på Kirkens Hus. Da handler det om sentrale temaer i kristendommen som: «Hvem er Gud», «Hvem er jeg», «Hvem er Jesus», «Bibelen», «Nestekjærlighet»,

«Tro», «Å ha det vondt», «Gudstjenesten» m.m. En av dagene ble ungdommene fordelt i 6 ulike private kristne hjem for gode samtaler og hygge.

I løpet av konfirmanttiden skal ungdommene være med på minst åtte gudstjenester der seks av dem er inkludert i programmet. I tillegg er det uformelle ungdomssamlinger med tema, konkurranser og mat.

Utenom padling ble det også et bad på Michelle på KickOff.

De fleste av årets konfirmanter utenfor Hvaler kirke.

Høydepunktet er konfirmantleiren som blir på Mesnali Leirsted ved Sjusjøen med blant annet mye vinteraktiviteter. Og konfirmantåret slutter med Konfirmasjonsgudstjenestene som er 6. mai i Hvaler kirke og 12. og 13. mai i Spjørøy kirke.

På Presentasjonsgudstjenesten ble det mye sang og musikk med fullt band. Konfirmantene fikk utdelt hver sin konfirmantbibel.

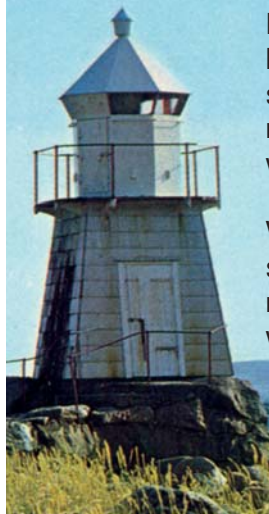

3 glade konfirmanter

Beach volleyball på Storesand.

Puttenlegatet

Hvert år siden 1937 har «Puttenlegatet» avsatt midler til utdeling i Hvalersamfunnet. Gjennom menighetsbladet kunngjøres herved legatets utdeling for 2018. Enkelpersoner, lag og foreninger kan søke støtte til humanitære- og gode formål. Skriftlig søknad merkes: «Puttenlegatet 2018» og sendes Hvaler kommune v/ ordfører, Storveien 32, 1680 Skjærhalden.

Vi minner samtidig om at hvalerungdom under utdanning kan søke om støtte til videre skolegang og studier. Disse søknadene merkes med «Utdanning – 2018» og sendes Hvaler kommune v/ ordfører, Storveien 32, 1680 Skjærhalden.

Søknadsfrist er 15. januar 2018

Bli med på Tårnagenhelg!

**Har du lyst å gå på symboljakt i kirken?
Lurer du på hva slags mysterier du finner i Bibelen?
Liker du agentmat? Vil du gå opp i kirketårnet?**

Hvis du fyller 9 år i løpet av 2018 kan du være **TÅRNAGENT** i Spjørøy kirke! Her kan du utforske kirken, Bibelen, tårnet og klokkene! Agentene vil løse oppdrag og mysterier, du vil få en egen agentkode og på søndagen vil alle som kommer til kirken få vite hva agentene har funnet ut.

Agentene møtes i kirken:

- Lørdag 10. februar kl 14-18: Løse mysterier, sang og agentmat
- Søndag 24. januar, kl. 10.30- kl. 12.30. Tårnagentgudstjenesten for hele familien.

Påmeldingsfrist:

Vi må vite om du vil være med som Tårnagent innen mandag 1. februar. NB! Det koster ingenting å delta.

ØSTFOLD MUSEENE

Julemarked på Kystmuseet

Kystmuseet Haler og Hvaler kulturvernforening inviterer til god gammeldags Hvalerjul med markedsboder på tunet og julepyntede stuer.

Gratis inngang.
Parkering kr. 20,-

9. desember kl. 12 - 15

PRIVATMEGLEREN
FREDRIKSTAD

Sjelden

Enhver bolig har noe unikt ved seg. Vi kaller det for det gyldne kvadrat, og vår oppgave er å finne de boligkjøperne som vet å sette pris på akkurat ditt.

Det eneste vi forventer av deg som kunde, er at du forventer mer av oss.

Wilbergjordet 2, 1605 Fredrikstad • Tlf. 97 17 86 20
www.privatmegleren.no/fredrikstad

NORDEAS EIENDOMSMEGLERKJEDE

352014 Impublika AS

FLEXX
Frihet til å reise

NYTT KOLLEKTIVTILBUD PÅ HVALER

**REIS HVOR DU VIL
OG NÅR DU VIL TIL BUSSPRIS!***
Se våre nettsider eller ring oss for mer informasjon.

* Tilbudet er tilgjengelig i bestemte tidsrom på dagen.

i TLF: **03177** | www.flexx.no

 Østfold
KOLLEKTIVTRAFIKK

Trenger dere en faglært vaktmester/altmuligmann?

Jeg utfører følgende tjenester:

Innvendig og utvendig vasking og maling, Hus og hage, Reparasjon av hagemaskiner, Stenlegging, Graving og grøfterensing, Trefelling, Hyttetjeneste/vintertilsyn, Transport til kildesortering.

Ring meg gjerne for en individuell prat om deres eiendom!

Florian Gøber

Tlf: 947 82 911

E-post:
vaktmestertjenester@outlook.com
Din lokale vaktmesterbedrift!

Mesterhjelp Skjærhalden
mesterhjelp-hvaler.no Telefon 403 06 155
Organ.nr 918 800 174 **Monica Valen** post@mesterhjelp-hvaler.no

Ring en mester – så ordner det seg!

Mesterhjelp tilbyr tjenester alle kan trenge – av og til – eller på fast basis.

Jeg gjør rent, handler, steller planter ute og inne, pusser vinduer og er følgesvenn når du trenger det – kort sagt bistår med de fleste av dagliglivets oppgaver.

Jeg bor på Skjærhalden – har byttet ut landeveissykkelen med flakmoped – og er i farta med tilbud til alle som trenger hjelp!

Ring Monica på 403 06 155 eller send epost til post@mesterhjelp-hvaler.no
Mer info på www.mesterhjelp-hvaler.no

FONUS

BEGRAVELSESBYRÅ

GRAVSTENER

Fredrikstad - Moss - Råde - Rygge - Sarpsborg

Telefon 03024 - fonus.no

Martin J Holter AS

Vi utfører alt innen

- *Graving/Sprenging/tomtarbeid
- *Riving
- *Vann og avløp
- *Transport med lastebil/traktor
- *Utleie av container
- *Vi har sentral godkjenning for ansvarsrett

Mobil: Martin J Holter
91889032
Epost: martin@martinholter.no

HER FOR
deg

Ellen

Ulf

Cathrine

Bjørnar

Terje

David

Jarle

Borge Begravelsesbyrå
Ellen Margareth Bye
Tlf. 69 34 53 35
Biveien 21, 1658 Torp
emargarb@online.no

Fredrikstad Begravelsesbyrå
Klomet, Johansen Etabl. 1885
Telefon hele døgnet: **69 31 30 62**
Veumveien 51, 1613 Fredrikstad
www.fredrikstadbeg.no
E-post: post@fredrikstadbeg.no

**SE VÅRE NYE
NETTSIDER PÅ
WWW.LIERSHUSFLID.NO**

Liers Husflid

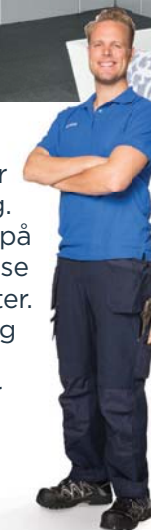

Ivar Lier AS, Nygaardsgt. 49-51, 1607 Fredrikstad
Telefon 69 31 67 06 / 69 31 63 39
e-post: post@liershusflid.no
www.liershusflid.no / www.lokenbunaden.no

DIN LOKALE RØRLEGGER

Om du skal reparere et **KLOSETT**, skifte **KJØKKENKRAN**, eller drømmer om **NYTT BAD**, så kan vi hjelpe deg. Kom innom vår butikk på Vesterøy på Hvaler og få tips og inspirasjon, og se et bredt utvalg av baderomprodukter. Våre rørleggere har lang erfaring, og velger du oss er du sikret at jobben utføres i henhold til gjeldende lover og forskrifter.

**EGEN
GRAVEAVDELING**
Vår maskinpark er tilpasset de fleste typer graveoppdrag fra minigraver til sjølekker for sjøarbeider.»

Bademiljø
BEST PÅ BAD

**BADEMILJØ
HVALER RØRLEGGERBEDRIFT AS**

Fastlandsveien 16, 1684 Vesterøy 69 37 56 60
Avd. Skjærhalden Storveien 16, 95 07 51 20
post@hvaler-ror.no / www.hvaler-ror.no

JØLSTAD

begravelsesbyrå
Fredrikstad og omegn

Benjamin Nordling

Svein Åge Johansen

Hans K. Helgesen

Birgit Groth

Vakttelefon 69 38 54 40 (24 t)
Farmannsgate 10

www.jolstad.no
Begravelsesbyråkjeden Jølstad

Lokaleid begravelsesbyrå

LARS EGIL LANDE

MEK. & SVEIS

Lars Egil Lande

mob.: 91 88 38 97

e-post: lelande@online.no

Skjelsbu 14

1684 Vesterøy

Hvaler sanitetsforening

Inviterer deg til Hvaler kirke

Søndag 10. desember kl. 19:00

med

Hvaler Trivselskor

Dirigent Mette Christin Østby

Gjesteartist

Alexander Hermansen

Velkommen til adventskonsert!

Konserten er en gave fra Hvaler sanitetsforening

Julemarked på Nedgården, Søndre Sandøy

lørdag 2. desember kl. 12-17

Lokale bidragsytere

Salg av bl.a.:

julekaker – egg – grønnsaker –
økologiske hudpleieprodukter
keramikk – tekstilvarer

Kafe Oline er åpen
Julemusikk

Velkommen til skikkelig
julemarkedstemning!

Gi en julegave

I desember de siste to årene har Anita Lystad, som bor på Vesterøy, tatt initiativ til en lokal innsamlingsaksjon, kalt "Gi en julegave".

Prosjektet har hvert år engasjert mange og blitt vellykket. Folk har strømmet til med julegaver.

Innsamlingsaksjonen har som mål å gi en oppmuntring i forbindelse med julen til mennesker i lokalmiljøet. En håndsrekning kan komme godt med. Noen kan ha det litt vanskelig selv i et velferdssamfunn som vårt.

Anita starter opp en tilsvarende aksjon i år. NAV er med som tidligere og fordeler alt sammen til glede for takknemlige mottakere.

Bente Buskoven, daglig leder på Kiwi, Vesterøy, har gitt Anita grønt lys til å disponere butikkens entre i perioden 01.12-15.12. Alt blir trygt tatt hånd om og passet på.

Anita håper mange vil støtte opp om årets innsamlingsaksjon!

Julefest for de eldre i Hvaler

2017 – Hvalerhallen Kafé

Lionsklubbene i Hvaler:

Arrangerer førjuls fest for pensjonistene i Hvaler Kommune.
Stedet er «Hvalerhallen Kafé» Onsdag 13 desember kl. 17

Det blir servert Julemiddag, kaffe og Riskrem m/ tilbehør.

OBS: Av hensyn til maten ønsker vi en påmelding fra dere innen søndag 10 desember til Helge på Telefon 91314026

Pris pr. pers. kr.50,-

Det blir julemusikk, allsang og underholdning.

Julenissen kommer helt sikkert
Velkommen til en forhåpentligvis hyggelig førjulskveld

Trenger du skyss ta kontakt med

Egil Adolfsen på Telefon 47871295

Eller Helge Fredriksen 91314026

Hvaler Trivselskor

Inviterer til Julekonsert!

Spjærøy kirke søndag 17. desember

kl. 16.00 og 18.30

Dirigent Mette Christin Østby

Ta kontakt med en i koret for gratis billett.

Eller;

Send SMS til 905 80 164 med ditt navn, antall billetter og tidspunkt

Kollekt ved utgangen

Fra foreningslivet på Hvaler

NORMISJON

har møte første torsdag i måneden
04.01 - 01.02 - 01.03 - 05.04
Kirkens hus kl. 18:00
Velkommen!

SØNDRE KIRKØY MISJONSFORENING

har møte siste søndag i måneden.
28.01 - 25.02 - 25.03 - 29.04
Kirkens hus kl 17:00
Velkommen!

SJØMANNSMISJONEN

har møter tredje mandag i måneden
22.01. - 19.02 - 19.03
Kirkens hus kl. 19.
Velkommen!

VESTERØY MISJONSFORENING

Har møter på Vesterøy bedehus
annenhver mandag kl. 18.
Kontaktperson Åse Torgersen.
Telefon: 69 37 76 89
Velkommen!

FORMIDDAGSTREFF

24.01 Kirkens Hus
21.02 Vesterøy bedehus
Velkommen!

STRIKKEKLUBBEN

Asmaløy bedehus den første torsdagen
i måneden kl. 19
Vær velkommen!
Kontaktperson: Anne Marit Kolbeinsen,
Mobil: 414 72 251.

ASMALØY MISJONSFORENING

Samlinger på Asmaløy bedehus den
siste mandagen i måneden kl. 19:00
Velkommen!
Kontaktperson: Anne Hvalgård,
Mobil: 995 83 695

EPELEFESTIVALEN

Vinnerne av tegnekonkurransen under
årets Eplefestival var:
1. Hedda Solbakken, Floren
2. Marie Helene Seilø Torgersen,
Åttekanten
3. Benjamin Resberg, Åttekanten

Siste frist for å levere stoff til neste nummer av bladet er 25.februar 2018

DÅP Hvaler kirke Johannes Aardalen	VIELSE Hvaler kirke Silje Therese Vik og Atle Nilsen	DØD Hvaler kirke Helge Lund Tor Johannessen
DÅP Spjørøy kirke Odin Mydske Hustad-Bertrandsen Izak Flodin Mikkelsen Linus Dons Jensen	VIELSE Spjørøy kirke Linn Cecilie Neple Moen og Sten-Arvid Moen	DØD Spjørøy kirke Edvard Opdal Mette Nore Jan Okken Halvorsen Brit Sidsel Lund

GUDSTJENESTEOVERSIKT - VINTEREN 2018

Alle gudstjenester begynner kl. 11, hvis ikke annet tidspunkt er oppgitt. Med forbehold om endringer

Når	Hvor	Hva
1. jan kl. 12	Domkirken	Felles tverrkirkelig gudstjeneste
7. jan	Hvaler	Familiégudstjeneste. Vi feirer Hellig-tre-kongers fest og høster juletreet. 3-åringer får egen invitasjon. Kaker, kaffe og saft. Grethe Hummel.
14. jan	Spjørøy	Gudstjeneste med dåp og nattverd. Vikarprest.
21. jan	Hvaler	Gudstjeneste med dåp og nattverd. Søndagsskole. Grethe Hummel.
28. jan kl.19	Spjørøy	Kveldsgudstjeneste med bønnevandring og nattverd. Ungdommer og konfirmanter deltar med sang, musikk og mye annet. Kirkecafé med hjemmebakke kaker. Marius S. Eriksen og Grethe Hummel.
4. feb	Hvaler	Gudstjeneste med dåp og nattverd. Søndagsskole. Vikarprest.
11 feb	Spjørøy	Familiégudstjeneste fastelavnssøndag. Sang av Hvaler Tweens and Teens. Tårnagentene deltar. 8-åringer får egen invitasjon. Hvaler Sanitetsforening inviterer til kaffe, saft og kaker etterpå. Grethe Hummel.
18. feb kl. 18	Hvaler	Kveldsgudstjeneste med nattverd. Steinar Ekvik.
25. feb	Hvaler	Gudstjeneste med dåp. Avskjed for kirkeverge Ingrid Dean. Søndagsskole. Grethe Hummel.
4. mars	Kråkerøy	Fellesgudstjeneste med Kråkerøy. Avskjed for sogneprest Steinar Ekvik. Ole Hauglum og Grethe Hummel deltar.
11. mars kl. 19	Spjørøy	Kveldsgudstjeneste der konfirmantene har ansvaret for gudstjenesten sammen med Marius S. Eriksen og Grethe Hummel. Det blir mye sang og musikk. Kirkekaffe med hjemmebakke kaker.
18. mars	Hvaler	Gudstjeneste med dåp og nattverd. Søndagsskole. Ole Hauglum.

DEN
NORSKE
KIRKE

HVALER MENIGHET

Kirkekontoret

Storveien 12, 1680 Skjærhalden
Telefon: 69 37 90 37
e-post: post@hvaler.kirken.no

Menighetsråd/Fellesråd

Einar Morland, leder
Gilboveien 13, 1680 Skjærhalden
Telefon 69 37 97 72, mobil 934 07 085
e-post: emorlan@online.no

Menighetsrådets/Fellesrådets adresse:
Storveien 12, 1680 Skjærhalden
e-post: post@hvaler.kirken.no

Hvaler menighetsblad

Kirkekontoret, Storveien 12,
1680 Skjærhalden
Ansvarlig utgiver: Hvaler menighetsråd
e-post: post@hvaler.kirken.no
Kontonummer 7050.06.20976

Redaksjonskomité:

Ragnar Bjørck, Ellen Bjørnvall Vikar,
Grethe Hummel, Einar Morland, Dag Plau

Ansvarlig for annonsesalg:
Dag Plau tlf 952 27 449

Trykk: Møklegaards Trykkeri AS, Fredrikstad
epost: info@moklegaard.no

Ansatte

Terje Moen, kirketjener,
egen tlf. 954 57 722
e-post: temo@hvaler.kirken.no

Marianne Haugholt,
kirketjener 50 % stilling
kontormedarbeider 20 % stilling
mobiltlf. 474 79 735
e-post: marianne@hvaler.kirken.no

Ken Phillips, kirkemusiker,
egen tlf. 414 69 147
e-post: keph@hvaler.kirken.no

Grethe Hummel, sogneprest
mobiltlf. 474 79 731
e-post: grethe@hvaler.kirken.no

Ingrid Dean, kirkeverge/daglig leder
mobiltlf. 474 79 730
e-post: inde@hvaler.kirken.no

Marius Sørli Eriksen, trosopplærer
75% stilling
mobiltlf. 450 01 305
e-post: marius@hvaler.kirken.no

Juleevangeliet

Det skjedde i de dager at det gikk ut befaling fra keiser Augustus om at hele verden skulle innskrives i manntall. Denne første innskriving ble holdt mens Kvirinius var landshøvding i Syria. Og alle drog av sted for å la seg innskrive, hver til sin by.

Josef dro da fra byen Nasaret i Galilea opp til Judea, til Davids by Betlehem, siden han var av Davids hus og ætt, for å la seg innskrive sammen med Maria, sin trolovede, som ventet barn. Og mens de var der, kom tiden da hun skulle føde, og hun fødte sin sønn, den førstefødte, svøpte ham og la ham i en krybbe. For det var ikke plass til dem i herberget.

Det var noen gjeterne der i nærheten som var ute og holdt nattevakt over sauene sine. Med ett stod en Herrens engel foran dem, og Herrens herlighet lyste om dem. De ble meget forferdet. Men engelen sa til dem: «Frykt ikke! Jeg kommer til dere med bud om en stor glede, en glede for hele folket: I dag er det født dere en frelser i Davids by; han er Kristus, Herren. Og dette skal dere ha til tegn: Dere skal finne et barn som er svøpt og ligger i en krybbe.»

Med ett var engelen omgitt av en himmelsk hærskaer, som lovprieste Gud og sang: «Ære være Gud i det høyeste og fred på jorden blant mennesker som har Guds velbehag!» Da englene hadde forlatt dem og vendt tilbake til himmelen, sa gjeterne til hverandre: «La oss gå inn til Betlehem for å se dette som har hendt, og som Herren har kunngjort oss.» Og de skyndte seg av sted og fant Maria og Josef og det lille barnet som lå i krybben.

Da de fikk se ham, fortalte de alt som var blitt sagt dem om dette barnet. Alle som hørte på, undret seg over det gjeterne fortalte. Men Maria gjemte alt dette i sitt hjerte og grunnet på det. Gjeterne drog tilbake, mens de prieste og lovet Gud for det de hadde hørt og sett; alt var slik som det var blitt sagt dem.